

כתובות ט, ב

אמר אביי, אף אנו נמי תנינא: בתולה נשאת ליום הרביעי; ליום רביעי אין, ליום חמישי לא, מאי טעמא? משום איקרורי דעתא; ולמאי? אי למיתב לה כתובה, ניתב לה! אלא לאוסרה עליו, ודקא טעין טענה, מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח! לא, דקטעין טענת דמים.

רש"י כתובות ט, ב

אף אנו נמי תנינא - דטוען פתח פתוח מצאתי אסרה עליו ולא אמרינן לא קים ליה. איקרורי דעתא - עד שני בשבת הבאה. ולמאי - קפדי רבנן אי מקררא דעתיה. ניתב לה - מה לנו להפסידה והרי הוא נותן מדעת. אלא לאו לאוסרה - הוא דקפדינן שלא יקרר דעתו ויקיים את האסורה לו אלמא כי אתי וטעין אסרינן לה עליה.

חידושי הרמב"ן מסכת כתובות דף ב עמוד א

והאי דלא קא מפרש במתני' טעמא לאלמנה אמאי בחמישי, משום דהתם לאו תקנתא דרבנן היא דנימא דוקא תנשא ליום ה' אלא משום שקדו הוא ואי אדם בטל הוא אף בשאר ימות השבוע תנשא כדאיתא בגמ' לקמן, ולמ"ד משום ברכה היכא דאמר לא איכפת לי שמעי' ליה והכי מוכח בגמ' וכן כתב רש"י ז"ל הילכך לאו עיכובא הוא, אבל בתולה ודאי עיכובא הוא משום איסורא דחיישין לאיקרורי דעתא ותקנתא הוא דתקון רבנן ואפי' משום שמדא נמי לא מבטלינן ליה, והיינו טעמא נמי דלא קתני במתני' מפורש שקדו לבתולה דאי טריח ליה נשאת נמי באחד בשבת ואם יש לו טענת בתולים ישכים לב"ד, אלמא לא קתני אלא טעמא דאיתיה לעולם ולא מחלפא.

הא דבעי רב יוסף מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי, הכי קא קשיא לי' תנשא באחד בשבת ואם יש לו טענת בתולים ישכים לב"ד, וה"ק היאך אמרו שתנשא בד' דוקא והדר אמר טעמא משום משכים לב"ד דחששו לאיקרורי דעתא ולהווא טעמא תנשא נמי בא' בשבת, וניחא ליה יום ד' ראוי לנישואין יותר מא' בשבת שאם הגיע זמן בא' בשבת אינו מעלה לה מזונות ואם הגיע בד' מעלה לה ולפיכך תנן ליום ד', אבל אם רצה כונס אף בא' בשבת כדקתני סיפא טעמא, וקשיא ליה מ"ט אינו מעלה לה תנשא בא' בשבת ויעלה לה מזונות, שלפי משנתנו לא תקנו ד' כלל אלא משום שישכים לב"ד וזה הטעם אפי' לאחד בשבת הוא ולמה אמרו ברביעי, והאי דאמר תלי תניא דמפרש טעמא לאו למימרא דבמתני' מפרש טעמא לשלא תנשא בא' בשבת אלא ה"ק היכי תלי מתני' דקתני בה טעמא מפני מה נשאת בד' בדבר שאין בו טעם דהיא גופה מנ"ל טעם לשלא תנשא בא' בשבת ולא תיבעי מזונות, ואף על פי שטעם משנתנו אינו מספיק לאחד בשבת מ"מ טעמא קתני וכיון שיש טעם לשאר הימים וכליל נמי א' בשבת בהדיהו היאך אתה תולה אותה במשנה שאין בה טעם, ותניא דלא מפרש טעמא לאו דוקא דלא קתני שלא תנשא ולא הטעם אלא במשנתנו קתני שאינה נשאת, וי"א מדקתני הגיע זמן ולא קתני לאחר זמן אם לא נשאו מעלה לה מזונות אלמא יש זמן אחר ולמעוטי א' בשבת דאי לשאר יומי למה לי למתנייה כלל, ואינו מחוור, ובלישנא בתרא ארווח בה טפי משום דלישנא דברייתא נקט ואזיל עד דאמר ועכשיו ששנינו שקדו, וזה הפירוש הוא על דרך פרש"י ז"ל, תדע דלישנא קמא דומיא דלישנא בתרא היא מדקאמר יכול הגיע זמן בא' בשבת אלמא הגיע זמן בשאר הימים לא צריכא לי', ויש דברים אחרים הרבה בשמועה זו מרבים הבל. 5.

חידושי הרא"ה מסכת כתובות דף ב עמוד א

ובמתני' לא תנן אלא טעמא דבתולה דקביעי, ולא טעמא דאלמנה, דאמרי' עלה בגמרא [ה, א] דהוי משום ברכה או משום שקדו, דלא קביעי טעמא, דאי אדם בטל ליכא משום שקדו, ואי אמר לא איכפת ליה, ליכא נמי משום ברכה כדמוכח בגמרא, והיינו נמי דלא תני טעמא דברכה בבתולה, ולא טעמא דשקדו, משום דלא פסיקא ליה, דאי טריח ליה ליכא משום שקדו כדאיתא בגמרא. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום רביעי. פירושא דהאי שמעתא הכי מסתברא, דבעי' דרב יוסף לאו אשאר ימים הוי, כלומר למה אמרו ברביעי ולא בשאר ימים, אי משום האי

טעמא דתני בהדיא שאם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד. אלא על כרחך בעי' דר"י הכי הוא, למה הוזכר יום רביעי יותר מבאחד בשבת, דהך טעמא שייך נמי בא' בשבת. ומהדרין לפי ששינו הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה, יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה לה מזונות, לכך שינו בתולה נישאת ליום הרביעי, כלומר לאו לענין נשואין [איתמר], דלענין נשואין וודאי באחד בשבת כמו בד' בשבת, אלא לענין מזונות, דד' בשבת ראוי לנשואין יותר, שאם הגיע זמנה באחד בשבת אין מעלה לה מזונות, ואם הגיע ברביעי [ב] בשבת מעלה לה מזונות, אבל לכנסה ודאי רשאי באחד בשבת כרביעי בשבת.

אמר רב יוסף מרי' דאברהם תלי תניא בדלא תניא, הי תניא והי לא תניא כו', אלא תליא תניא דמפר' טעמא כו'. כלומר, האיך הוא יכול לתלות משנתנו שדברים מפורשים דיום רביעי ראוי לנשואין ולא יום אחר, ויאמר שלא יהא יום רביעי שנוי לענין הדין שהוזכר עליו דהיינו לענין נשואין, ויהא דוקא לענין אחר שלא הוזכר עליו כלל, דהיינו לענין מזונות, שלא הוזכר בה יום רביעי כלל, אלא הגיע זמן סתם משמע כל שהגיע יום ראוי לנשואין. ובכלל קושי' נמי היא גופה מ"ט, כיון דאמרת דאחד בשבת ראוי לנשואין אם הגיע הזמן בא' בשבת אמאי אין מעלה לה מזונות. ומהדרין אלא אי איתמר הכי איתמר, אר"י אמר שמואל מ"מ אמרו בתולה נשאת ליום ד' דוקא, דאי משום השכמה לב"ד, תנשא בא' דאית' נמי להאי טעמא, דודאי יום רביעי לענין נשואין ולעכב תניא. ומהדרי שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל, שיהא טורח בסעודה, כלומר משום הא דתני שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא טורח בסעודה ג' ימים א' בשבת ב' בשבת ג' בשבת, ובלאו סברא דשמואל היא, דהא מתני' היא בהדיא, אלא דמפרש לה במתני' ממתניתא, והכי מוכח מהא דאמרינן לקמן [ג], א] והא בעינן שקדו, דטרח לי' וכו', ואמרינן מאי שקדו דתניא, אלמא לאו דשמואל היא. והאי דקרי ליה תקנת בנות ישראל, כדי שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה. א"נ לפי שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ואמטו להכי א' בשבת לא קא חזיא, שאין אדם טורח בסעודה אלא אותה שבת. והיינו דאמרינן לקמן [ג], ב] ומן הסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בג', ולא נהגו בא' בשבת, משום דבעינן שקדו מאי דאפשר, ובג' איכא שני ימים מיהת, והיינו דאמרינן ובשני לא יכנוס, דג' עדיף דאיכא שקדו טפי. ובירושלמי [בפרקין ה"א] אתמר עלה אינו דומה משתהא יום א' למשתהא ב' ימים. ומ"מ טעמא דנהגו העם לכנוס בג' ולא בא' בשבת, משום שקדו הוא כדפרשית, וכיון דא' בשבת לא חזיא, ליכא נמי דחזי בשאר יומי אלא ברביעי כדקתני טעמא, שאם היה לו טענת בתולים היה משכי' לב"ד.

ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן לח

א"מ משיאין החתן ביום חמישי, ובני א"י ברביעי, <כהלכה: בתולה נשאת ביום הרביעי>.

חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף ג עמוד א

אשה נשאת בכל יום. פירוש בכל יום הראוי לקדושין לאפוקי שבת דאסור דהו"ל קונה קנין בשבת כדאיתא בירושלמי וכדאיתא בפרק בתרא דביצה (ל"ו ב'), וא"ת היאך נשאת ביום ה' דהא קי"ל דאין דנין בע"ש, וי"ל נהי דאין חותכין דין לפי שצריך מתון ויישוב, מיהו שומעין טענת בעל דין וכיוצא בזה, וא"ת והיאך נשאת בע"ש דהא איכא אקרורי דעתא עד אחד בשבת, ויש מתרצים שבעל ביום שבת בבית אפל, והא קי"ל דנשאת בד' ונבעלת בד' ולא חיישינן לאקרורי דעתא דשתי עונות, ונכון הוא, ויש מתרצים דבכל יום לאו דוקא וחוז' מערב שבת קאמר, ועכשיו שאנו נוהגין לישא אשה בע"ש ולבעול ליל שבת, סבירא לן דבתולה נבעלת אפילו בליל ד', דאמרינן לקמן (ה' א' ד"ה איבעיא עיין שם) לא חיישינן לאקרורי דעתא דג' עונות, ועוד כיון שאנו קהל מועט וממונינו מועט בספק אין לנו לעכב, כיון דאיכא בתי דינים קבועים בכל יום וליכא לתקנת משנתנו, ועוד דהא אמרינן לקמן דאם מחמת האונס מותר ואפי' אונס ממון, והשתא נמי איכא אונס ממון שאין לו הכנה וסיפוק לישא בשאר ימים, ומשום שמא ישחוט בן עוף לא חששו כיון שכבר עשינו סעודה גדולה מבעוד יום.

רמב"ם אישות י'

(יד) מותר לארס בכל יום חול, אפילו בתשעה באב, בין ביום בין בלילה. אבל אין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה, שהחתן טרוד בסעודתו. ואין צריך לומר שאסור לישא בשבת. ואפילו בחולו של מועד אין נושאים נשים, כמו שביארנו, לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר "מלא שבוע זאת וניתנה לך" וכו' (בראשית כ"ט: כ"ז). ושאר הימים מותר לישא בכל יום שירצה, והוא שיטרח בסעודת נישואין שלשה ימים קודם יום הנישואין:

(טו) מקום שאין בית דין יושבין בו אלא בשני וחמישי בלבד, בתולה נישאת בו ביום רביעי, שאם היתה לו טענת בתולים, ישכים לבית דין. ומנהג חכמים הוא שהנושא את הבעולה ישא בחמישי, כדי שיהיה שמח עמה חמישי וערב שבת ובשבת, ויצא למלאכתו ביום הראשון:

טו אבן העזר הלכות קידושין סימן סד

כתב הרמב"ם אין נושאים נשים בע"ש ולא באחד בשבת גזירה שמא יבא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודה ואצ"ל שאסור לישא בשבת וא"א ז"ל כתב ומסקנא דהלכתא מותר לבעול בתחילה בשבת ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף ואהא סמכינן למיעבד סעודתא בין במוצאי שבת בין בשבת

שו"ע אבן העזר סד, ג

י"א שאין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזירה שמא יבא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה. ויש מתירין. וכן פשט המנהג לישא נשים בערב שבת, והוא שיטרח בסעודת הנשואין ג' ימים קודם הנשואין. ומקום שאין ב"ד יושבים בו אלא בשני ובחמישי בלבד, בתולה נישאת ביום רביעי, שאם היתה לו טענת בתולים ישכים לב"ד. ומנהג חכמים שהנושא את הבעולה ישאנה בחמישי, כדי שיהיה שמח עמה ג' ימים, חמישי בשבת וערב שבת ושבת, ויצא למלאכתו יום ראשון. (ונהגו שלא לישא נשים אלא בתחלת החדש, בעוד שהלבנה במלואה) (הר"ן סוף פרק ארבע מיתות) (ועיין בי"ד סי' קע"ט).